

Afdoend onderzoek

Oude Torenstraat & Kerkbrink te Hilversum

27 maart 2019

Samenvatting

Voor het oude postkantoor en het naastliggende kantoor worden ontwikkelingen voorbereid. Het kantoor wordt gesloopt en het voormalige postkantoor ingrijpend verbouwd. Het gebied wordt geschikt gemaakt voor wonen. Het voormalige postkantoor is een monument. Beoordeeld is of er effecten zijn te verwachten op vleermuizen.

Uit de resultaten van het afdoend onderzoek is gebleken dat in het oude postkantoor een kleine kolonie gewone dwergvleermuis aanwezig is. In de directe omgeving zijn vier vleermuis kasten als tijdelijk alternatief opgehangen. In het verbouwde kantoor c.q. in de nieuwbouw worden permanente verblijfplaatsen opgenomen. Voor de werkzaamheden is een ontheffing van de Wet natuurbescherming noodzakelijk.

Inhoud

- 2 – Inleiding
- 3 – Beschrijving gebied
- 4 – Beschrijving werkwijze
- 8 – Waarnemingen
- 11 – Analyse
- 13 – Maatregelen
- 14 – Advies & Bronnen

Colofon

Opdrachtgever Ten Brinke Vastgoedontwikkeling
Projectnummer 18.062
Datum 10 december 2018
Auteur P.J.H. van der Linden
Gecontroleerd T. Ursinus
Status concept

Els & Linde B.V.
Spechtstraat 59
1223 NX Hilversum
mob 06 - 27564247
e-mail vanderlinden@elsenlinde.nl

Inleiding

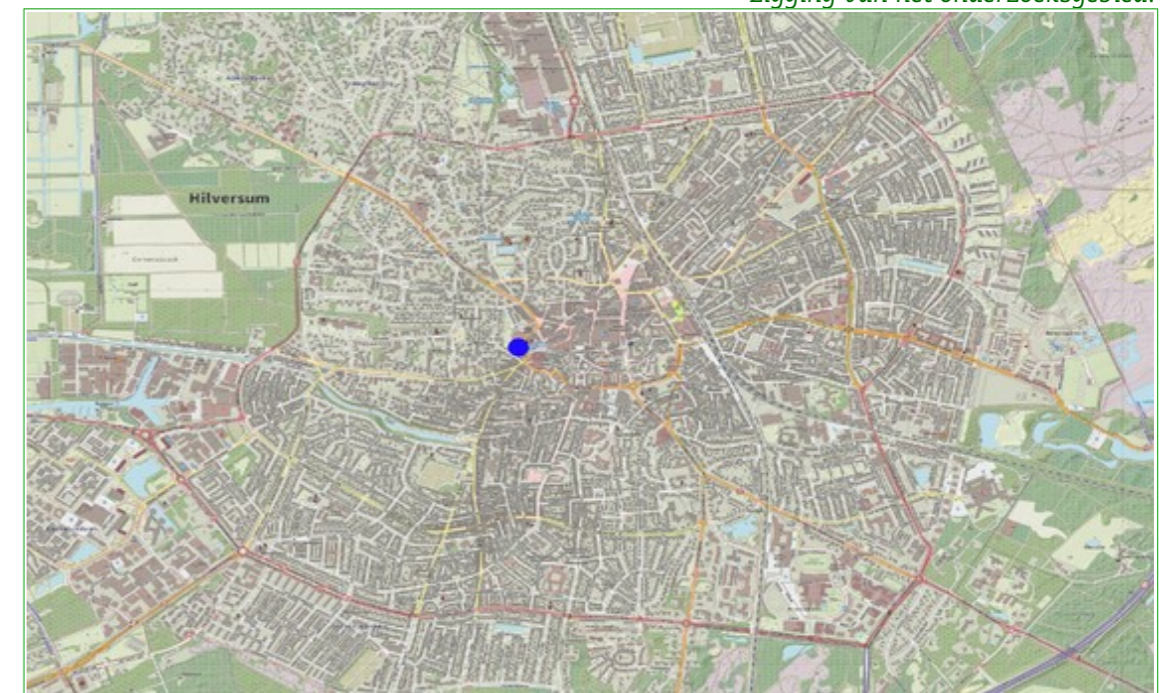
Voor het oude postkantoor en het naastliggende kantoor worden ontwikkelingen voorbereid. Het kantoor wordt gesloopt en het voormalige postkantoor ingrijpend verbouwd. Het gebied wordt geschikt gemaakt voor wonen. Het voormalige postkantoor is een monument. Onderdeel van de voorbereiding is een onderzoek naar de effecten op beschermde natuurwaarden.

In een eerdere fase is voor beide gebouwen een quick scan ecologie uitgevoerd. Uit dat onderzoek bleek dat vleermuizen niet waren uit te sluiten. Geadviseerd is een afdoend onderzoek naar vleermuizen te laten uitvoeren.

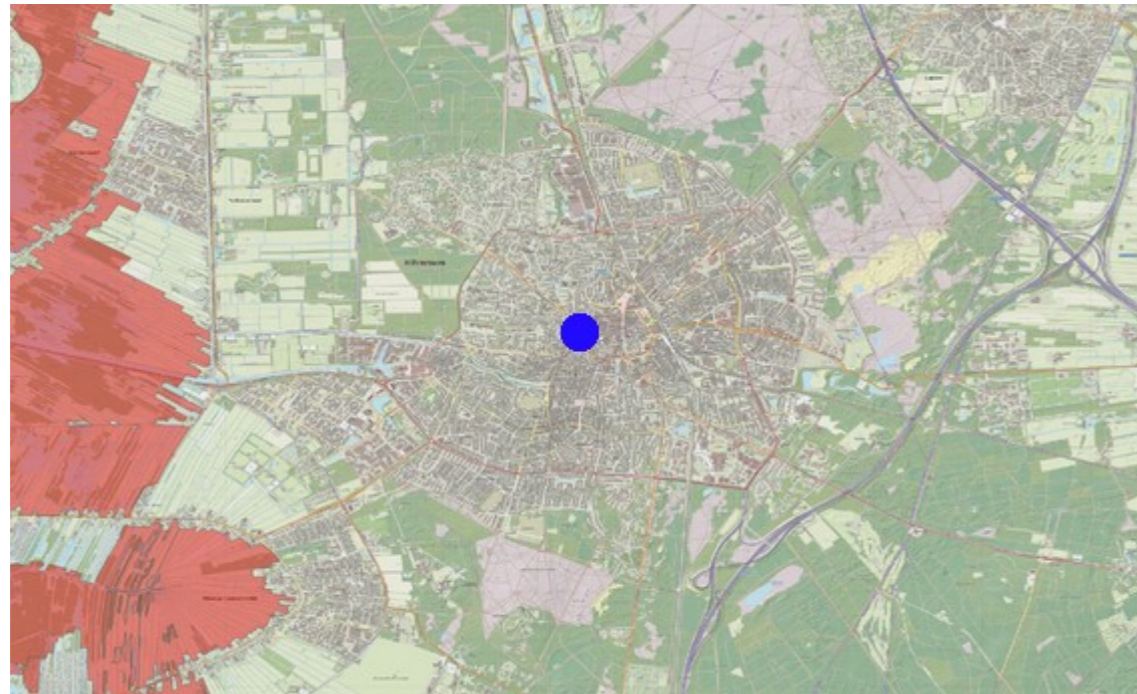
In de voorliggende notitie worden de resultaten van het afdoend onderzoek naar vleermuizen gepresenteerd. Waarnemingen van andere - minder strikt - beschermde soorten zijn voor zover relevant eveneens genoteerd. Het onderzoek is gestart in het voorjaar van 2018 en afgerond in het najaar van 2018. De inventarisaties naar vleermuizen is conform het vleermuisprotocol en andere handleidingen voor goede inventarisaties uitgevoerd.

Bij de analyse van de effecten is gelet op de effecten veroorzaakt door de veranderde omgeving en het veranderde gebruik. Daarnaast zijn de effecten bepaald die veroorzaakt worden door de werkzaamheden, die nodig zijn om te komen tot de gewenste werkzaamheden. Daarbij is naast de planlocatie sec. gelet op de directe omgeving en de effecten op soorten in de omgeving.

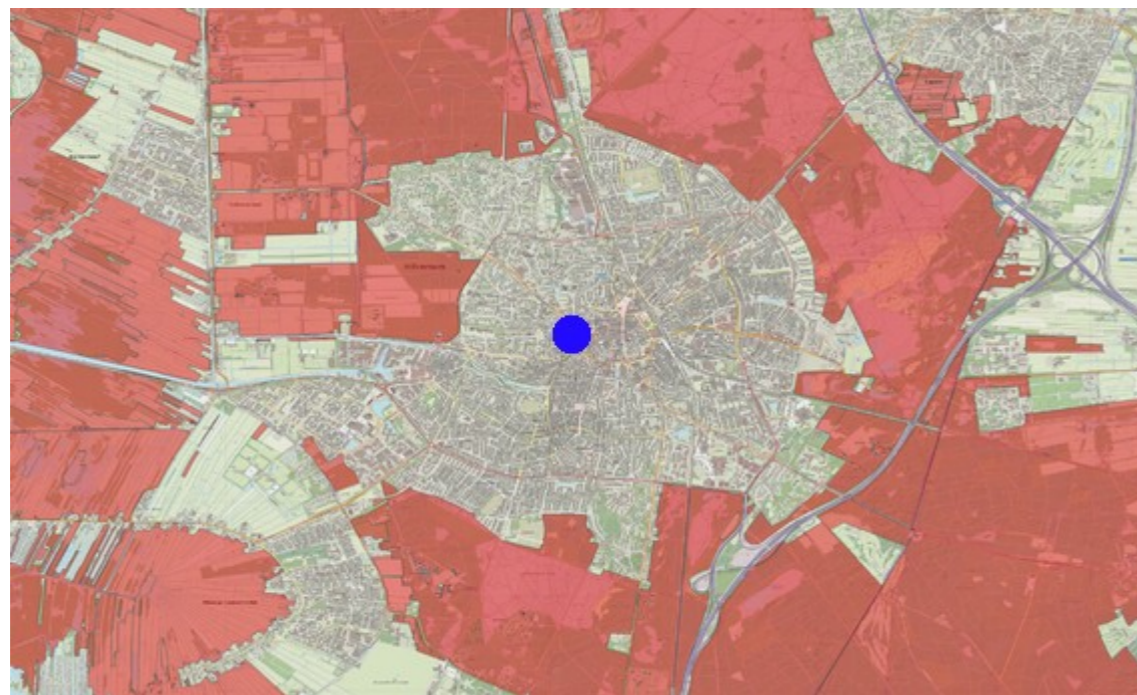
Ligging van het onderzoeksgebied.

H02 Planomgeving: locatie, omgeving en beschermde natuurgebieden

Ligging van de Natura 2000 gebieden.

Ligging van het Natuurnetwerk Nederland.

Het plangebied ligt in het centrum van Hilversum. Naast de kantoren ligt de oude begraafplaats. Op de begraafplaats staan verschillende oude bomen. De verdere omgeving van de kantoren is sterk versteend of bebouwd. De kantoren staan aan de rand van het winkelcentrum.

De beschermde natuurgebieden (Natura 2000) liggen allemaal op grote tot zeer grote afstand ten westen van de bebouwde kom. Het betreft de Oostelijke Vechtplassen. De heidevelden en bossen in het Gooi liggen binnen het Natuurnetwerk Nederland. Tot de invoering van de nieuwe Wet natuurbescherming waren de heidevelden ook als natuurmonument beschermd.

Natuurnetwerk Nederland (NNN)

Door nieuwe natuur te ontwikkelen, kunnen natuurgebieden met elkaar worden verbonden. Zo kunnen planten zich over verschillende natuurgebieden verspreiden en dieren van het ene naar het andere gebied gaan. Het totaal van al deze gebieden en de verbindingen ertussen vormt het Natuurnetwerk van Nederland. Het Natuurnetwerk Nederland wordt via de provinciale ruimtelijke verordening beschermd.

Natura 2000

Via de Natura 2000 zijn gebieden beschermd van internationaal belang. Voor deze gebieden zijn doelstellingen geformuleerd voor het behoud van habitats en planten en dieren. Deze Natura 2000 gebieden zijn ook beschermd tegen invloeden van buiten, zoals stikstofdepositie en grondwaterstromen. Vanwege de grote afstand tussen Natura 2000-gebieden en het perceel kan een effect op voorhand worden uitgesloten.

H03 Werkwijze: technieken, veldbezoeken & omstandigheden in het veld

Voor de afdoende inventarisatie van beschermde soorten, is het van belang dat deze worden uitgevoerd volgens enkele regels. Het gaat om voldoende inspanning met geschikte technieken, in het optimale seizoen en door gekwalificeerd personeel. De gebruikte methoden en technieken worden aangepast op de situatie en op de te verwachten soorten. Hierbij wordt een afweging gemaakt welke methoden en technieken het meest geschikt c.q. efficiënt zijn. Voor verschillende soorten zijn protocollen verschenen of kan worden teruggevallen op wetenschappelijke literatuur, gericht op het inventariseren van soorten. Daarnaast zijn er voor een beperkte lijst soorten, zogenoemde kennisdocumenten verschenen. Voor het inventariseren van beschermde soorten gebruikt Els & Linde de verschillende genoemde bronnen, aangevuld met terrein- en soortkennis van de ecooloog. Belangrijk onderdeel van een afdoend onderzoek is dat de gebruikte techniek op een juiste manier wordt vastgelegd, zodat het onderzoek is te reproduceren.

Technieken onderzoek vleermuizen

Voor het onderzoek naar vleermuizen wordt de meest recente versie van het vleermuisprotocol gehanteerd. Het vleermuisprotocol geeft een grote mate van juridische zekerheid dat voldaan is aan een wettelijke en maatschappelijk verantwoorde inspanning. Het vleermuisprotocol is gebaseerd op de meest recente wetenschappelijke inzichten en voldoet aan de eisen die het bevoegd gezag stelt aan een gedegen onderzoek. Naast het vleermuisprotocol worden voor het onderzoek naar vleermuizen, tevens de kennisdocumenten van de BIJ12 gevolgd. De kennisdocumenten geven een overzicht van maatregelen die genomen kunnen worden om negatieve effecten op soorten te verminderen of te voorkomen. Daarnaast beschrijven de kennisdocumenten de ecologische aspecten en de wijze waarop de afwezigheid van soorten afdoende kan worden aangetoond. Aanvullend op het vleermuisprotocol en de kennisdocumenten, worden verschillende bronnen geraadpleegd om de biogeografie van soorten vast te stellen.

Voor de geluidswaarnemingen tijdens de inventarisaties van vleermuizen, wordt gebruik gemaakt van een Pettersson D240x batdetector. In combinatie met de batdetector wordt voor geluidopnames een Ediol opname-apparaat gebruikt. Waar nodig worden de opgenomen geluiden achteraf geanalyseerd (Batsound, Raven). De geluidswaarnemingen worden tijdens de inventarisaties gecombineerd met zichtwaarnemingen van de onderzoeker. Indien noodzakelijk worden luistersets op doeltreffende punten geïnstalleerd, als aanvulling op het onderzoek. Voorafgaande aan de inventarisaties van vleermuizen, worden de omstandigheden binnen de planlocatie vastgelegd met een fotocamera. Na afronding van de inventarisaties worden de beeldmaterialen en de sporen vondsten geanalyseerd.

Veldbezoeken & omstandigheden in het veld

De onderzoeken naar vleermuizen bestaan uit verschillende inventarisaties en worden uitgevoerd in het optimale seizoen. Vleermuizen beschikken over een netwerk aan vaste verblijfplaatsen en verplaatsen zich binnen dit netwerk regelmatig. De belangrijkste vaste verblijfplaatsen die in theorie binnen het plangebied aanwezig zijn; winterverblijfplaatsen, kraam c.q. zomerverblijfplaatsen, vliegroutes en paarterritoria. In voorkomende gevallen kunnen – voor de soort essentiële – jachtgebieden eveneens als een vaste verblijfplaats gelden. De vaste vliegroutes zijn als twee afzonderlijke ty-

				8	9	10
datum		20-05-18	21-06-18	05-08-18	21-08-18	19-09-18
waarnemer(s)				1	1	1
soortgroep		vleermuizen	vleermuizen	vleermuizen	vleermuizen	vleermuizen
inventarisatie		kraamverblijf	kraamverblijf	winterverblijf	winterverblijf paarverblijf	paarverblijf
starttijd	uur	20:30	21:15	23:30	23:00	19:45
eindtijd	uur	23:45	05:00	02:00	02:00	22:00
start temperatuur	°C	24,0	18,0	25,0	24,0	22,0
eind temperatuur	°C	18,0	10,0	16,0	18,0	17,0
windsnelheid	bfr	2	3	2	2	3
neerslag	mm	0	0	0	0	0

Omstandigheden in het veld tijdens het onderzoek.

pen te verdelen; enerzijds de routes die hoog frequent gebruikt worden en anderzijds de vliegroutes naar de winterverblijven. Het onderzoek naar de vliegroutes tussen kolonieplek en jachtgebied, worden gelijktijdig met de inventarisaties van de kolonies uitgevoerd.

Voor het zoeken naar kraamkolonies van vleermuizen is de periode van 15 mei tot en met 15 juli de optimale onderzoekstijd. Voor de (kraam)kolonies is het noodzakelijk om minimaal twee inventarisaties uit te voeren, met een tussentijd van 30 dagen. Per inventarisatie dient minimaal twee uur onderzoek te worden gedaan. Tijdens de inventarisaties wordt gezocht rond zonsondergang naar uitvliegende en jagende vleermuizen en minimaal eenmaal rond zonsopkomst naar zwermende vleermuizen. Na het uiteenvallen van de kraamkolonie medio juli vliegen de dieren naar de winterverblijven. Vanaf begin augustus zijn de meeste dieren bij de winterverblijven aanwezig. Een goede indicatie voor een winterverblijf is het zoeken naar zwermende dieren rond middernacht in augustus.

De verschillende soorten bezetten in de nazomer een paarterritorium. Deze kunnen onderzocht worden in de periode van 15 augustus tot 1 oktober. Voor de parkolonies is het noodzakelijk om minimaal twee inventarisaties uit te voeren, met een tussentijd van 20 dagen. Per inventarisatie dient minimaal twee uur onderzoek te worden gedaan. Tijdens de inventarisaties wordt gezocht naar paarterritoria van vleermuizen. De inventarisaties naar vleermuizen starten allemaal ruim voor zonsondergang en eindigen op het moment dat de aanwezigheid van alle potentieel voorkomende soorten en functies zijn vastgesteld.

Tijdens de inventarisaties waren de weersomstandigheden voldoende voor een betrouwbaar resultaat. Wat geschikte weersomstandigheden zijn is beschreven in de kennisdocument en de verschillende onderzoeksprotocollen.

H04 Waarnemingen: veldgegevens en gegevens uit de literatuur

Locatie van de verblijfplaats van de kolonie gewone dwergvleermuis.

Voor de Oude Torenstraat en de Kerkbrink is eerder een oriënterend onderzoek uitgevoerd (Visscher 2018). In dat onderzoek is als aannemelijk gesteld dat binnen de bebouwing op het terrein vleermuizen voorkomen.

Bronnenonderzoek

Voor het bronnenonderzoek wordt gebruik gemaakt van digitaal beschikbare bronnen en regionale atlassen. Uit het onderzoek blijkt dat noordelijk van de beide kantoren vrij veel meldingen zijn van de gewone dwergvleermuis. Ook ter hoogte van het oude postkantoor is een waarneming van de gewone dwergvleermuis gemeld.

Inventarisatie vleermuizen – 20 mei 2018 (zomerverblijf)

Op 20 mei 2018 is een inventarisatie uitgevoerd naar het voorkomen van vleermuizen binnen de onderzoekslocatie. Tijdens de inventarisatie is gekeken naar uitvliegende dieren uit (geschikte) verblijfplaatsen. Een schatting van het aantal dieren is gemaakt. Aanvullend is gelet op aanwezigheid van vaste vliegroutes en essentiële jachtgebieden binnen de invloedssfeer van de geplande ontwikkeling.

Waarnemingen

Om ongeveer 22:00 uur vliegen 5 tot 10 gewone dwergvleermuizen vanuit de hoek van het oude postkantoor uit. De dieren jagen zeer kort boven de binnenplaats en daarna langere tijd boven de oude begraafplaats. Na het uitvliegen van de gewone dwergvleermuis is het de rest van de avond stil bij beide kantoren. De voorlopige conclusie is de aanwezigheid van een zomerverblijf in het oude postkantoor is aangetoond.

Inventarisatie vleermuizen – 21 juni 2018 (zomerverblijf)

Op 21 juni 2018 is een inventarisatie uitgevoerd naar het voorkomen van vleermuizen binnen de onderzoekslocatie. Tijdens de inventarisatie is gekeken naar uitvliegende dieren uit (geschikte) verblijfplaatsen. Een schatting van het aantal dieren is gemaakt. Aanvullend is gelet op aanwezigheid van vaste vliegroutes en essentiële jachtgebieden binnen de invloedssfeer van de geplande ontwikkeling.

Waarnemingen

Geprobeerd is een beter zicht te krijgen op de uitvliegplek. Dat is niet gelukt. Wel is duidelijk dat de gewone dwergvleermuis een kleine kolonie heeft in het oude postkantoor (op de bovenste verdieping, helaas niet zichtbaar vanaf de binnenplaats of de openbare weg. In het kantoor op de Oude Torenstraat zijn gedurende de hele avond geen vleermuizen gehoord.

Hoog boven de begraafplaats vliegt een groepje gierzwaluwen. De dieren trekken tegen de schemering naar het westen. Er is geen relatie met een van de twee onderzochte kantoren.

Inventarisatie vleermuizen – 5 augustus 2018 (winterverblijf)

Op 5 augustus 2018 is een inventarisatie uitgevoerd naar het voorkomen van vleermuizen binnen de onderzoekslocatie. Tijdens de inventarisatie is gezocht naar midernachtzwermen, zwermgedrag rond middernacht wijst op de aanwezigheid van een groot winterverblijf in een pand. Een schatting van het aantal dieren is gemaakt. Aan-

vullend is gelet op aanwezigheid van vaste vliegroutes en essentiële jachtgebieden binnen de invloedssfeer van de geplande ontwikkeling.

Waarnemingen

Er is rond middernacht geen zwermgedrag van de vleermuizen waargenomen. Over het algemeen was het erg stil tijdens de inventarisatie. Er lijkt geen winterverblijf in een van de panden aanwezig te zijn.

Inventarisatie vleermuizen – 21 augustus 2018 (paarterritoria, winterverblijf)

Op 21 augustus 2018 is een inventarisatie uitgevoerd naar het voorkomen van vleermuizen binnen de onderzoekslocatie. Tijdens de inventarisatie is gekeken naar paarverblijven en paarterritoria van vleermuizen. Aanvullend is gelet op aanwezigheid van vaste vliegroutes en essentiële jachtgebieden binnen de invloedssfeer van de geplande ontwikkeling. Tijdens de inventarisatie van de vleermuizen is onderzoek gedaan naar middernachtzwermen.

Waarnemingen

Er zijn geen dieren met social calls gehoord ter hoogte van de beide kantoren. Er zijn geen zwermdende dieren aangetroffen. Er is geen winterverblijf en er is – vooralsnog – geen paarverblijf in een van beide panden.

Inventarisatie vleermuizen – 19 september 2018 (paarterritoria)

Op 19 september 2018 is een inventarisatie uitgevoerd naar het voorkomen van vleermuizen binnen de onderzoekslocatie. Tijdens de inventarisatie is gekeken naar paarverblijven en paarterritoria van vleermuizen. Aanvullend is gelet op aanwezigheid van vaste vliegroutes en essentiële jachtgebieden binnen de invloedssfeer van de geplande ontwikkeling.

Waarnemingen

Tijdens de inventarisatie zijn in het geheel geen vleermuizen gehoord of gezien. Waarschijnlijk zijn alle dieren naar de winterverblijven vertrokken. Bekend is dat bij Lucent in Hilversum Noord een massaal winterverblijf aanwezig is.

H05 Analyse: beoordeling van de effecten op de natuurwaarden

Bij de analyse wordt gelet op de effecten als gevolg van het veranderde gebruik en de veranderde inrichting. Daarnaast wordt gelet op de effecten als gevolg van de werkzaamheden, om de veranderingen te kunnen bereiken. Voor zover plangebieden binnen het Natuurnetwerk, het weidevogelleefgebied, Natura 2000-gebied of andere beschermde natuurgebieden liggen, worden de effecten op deze beschermde natuurgebieden binnen de analyse getoetst. Voor de Natura 2000-gebieden is de externe werking eveneens van belang; de belangrijkste externe effecten worden veroorzaakt door toename van depositie, geluid en licht. Daarnaast kunnen veranderde grondwaterstromen een effect veroorzaken.

Door bureau Els & Linde is in het voorjaar en in het najaar van 2018, een afdoend onderzoek naar vleermuizen, huismus en de gierzwaluw binnen de planlocatie uitgevoerd. De analyse van deze notitie beperkt zich tot de effecten op beschermde soorten die tijdens het afdoend onderzoek naar vleermuizen, huismus en de gierzwaluw zijn aangetroffen.

Wet natuurbescherming

Per 1 januari 2018 is de Wet natuurbescherming van kracht. De Wet natuurbescherming kent een afdeling voor soortbescherming en een afdeling voor gebiedsbescherming. Binnen de gebiedsbescherming is de PAS (de programmatische aanpak stikstof) een integraal onderdeel. Binnen de PAS zijn maatregelen opgenomen om de stikstofdepositie te reduceren. Een onderdeel is dat voor alle bronnen een berekening moet worden uitgevoerd van de stikstofdepositie. Dit wordt met het voorgeschreven instrument Aerius berekend. Met de Aerius kan worden aangetoond dat er geen hoge depositie is.

De soortbescherming binnen de Wet natuurbescherming richt zich op de internationale afspraken, en geeft een uitbreiding van de beschermde soorten door aan de rode lijst (bedreigd en ernstig bedreigd) een beschermd status te koppelen.

Vleermuizen

Het onderzoek naar vleermuizen is conform het vleermuisprotocol en andere handelingen voor goede inventarisaties uitgevoerd. Uit de resultaten van het afdoend onderzoek naar vleermuizen blijkt dat in het oude postkantoor een kleine kolonie gewone dwergvleermuis aanwezig is. Als tijdelijke compensatie zijn inmiddels vier vleermuiskasten opgehangen. In de nieuwbouw zullen permanente verblijfplaatsen voor vleermuizen worden geïntegreerd. Op die manier worden effecten gemitigeerd. Voor de werkzaamheden is een ontheffing van de Wet natuurbescherming noodzakelijk.

Effecten op de populatie vleermuizen

In het oude postkantoor zit een kleine kolonie van de gewone dwergvleermuis. Elders in Hilversum zijn verschillende grotere kolonies bekend. Gezamenlijk vormen deze kolonies een regionale metapopulatie in Hilversum. Het effect op de metapopulatie van deze enne verblijfplaats is zeer gering, en gelet op de genomen en te nemen maatregelen van tijdelijke aard.

H06 Conclusie, advies en gebruikte bronnen

Voor het oude postkantoor en het naastliggende kantoor worden ontwikkelingen voorbereid. Het kantoor wordt gesloopt en het voormalige postkantoor ingrijpend verbouwd. Het gebied wordt geschikt gemaakt voor wonen. Het voormalige postkantoor is een monument. Onderdeel van de voorbereiding is een onderzoek naar de effecten op beschermde natuurwaarden.

Beschermde soorten

Uit de resultaten van het afdoend onderzoek is gebleken dat in het oude postkantoor een kleine kolonie gewone dwergvleermuis aanwezig is. In de directe omgeving zijn vier vleermuiskasten als tijdelijk alternatief opgehangen. In het verbouwde kantoor c.q. in de nieuwbouw worden permanente verblijfplaatsen opgenomen. Voor de werkzaamheden is een ontheffing van de Wet natuurbescherming noodzakelijk.

Beschermde gebieden

De werkzaamheden en de veranderde omgeving zullen geen significant effect veroorzaken op de beschermde natuurgebieden.

Noodzakelijke ontheffing c.q. vergunning

Voor de ruimtelijke plannen is een ontheffing van de Wet natuurbescherming noodzakelijk.

- Anonymus (2018). Kennisdocument Gewone dwergvleermuis. BIJ12
- Anonymus (2018). Kennisdocument Gierzwaluw. BIJ12
- Anonymus (2018). Kennisdocument Huismus. BIJ12
- Dietz, Chr., O. von Helversen & D. Nill (2012) Vleermuizen. Alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika. Triton Natuur
- Hoogeboom, D.M., F. Visbeen, J. Wondergem, W. Ruitenbeek (2014) Atlas van de Noord-Hollandse zoogdieren. NOZOS, Landschap Noord-Holland.
- Hustings, M.F.H., Kwak, R.G.M., Opdam, P.F.M., Reijnen, M.J.S.M., (1985). Vogelinventarisatie. Achtergronden, Richtlijnen en Verslaglegging. Natuur beheer in Nederland Deel 3
- Kaag, K. (2012) Vlinders van Duin tot Dijk. De dagvlinders van Noord-Holland 2000-2009. Vlinderstichting, Landschap Noord-Holland.
- Kapteyn, K. (1995) Vleermuizen in het landschap. Schuyt & co, Haarlem.
- Riet, B. van, H. van der Goes, Th. Baas, C. van den Tempel, W. Menkveld & F. Visbeen (2014) Atlas van de Noord-Hollandse flora. Landschap Noord-Holland.
- Scharringa, C.J.G., W. Ruitenbeek & P.J. Zomerdijk (2010) Atlas van de Noord-Hollandse broedvogels 2005-2009. SVN, Landschap Noord-Holland.
- Simon, M., S. Hüttenbügel & J. Smit-Viergutz (2004) Ökologie und Schutz von Fledermäusen in Dörfern und Städten. Bundesamt für Naturschutz, Bonn.
- Visscher, A. (2018) Rapportage quickscan flora en fauna. Kerkbrink 16 en Oude Torenstraat 1-3 te Hilversum. Econsultancy

- Interactieve kaart beschermde Flora- en fauna
- Interactieve kaart Ecologische passages en structuur
- Interactieve kaart broedplaatsen van gierzwaluwen, huismussen en spreeuwen
- provincienoordholland.nl
- waarneming.nl